

שלבסוף נאנס ולא גמר כל דבריו והרי אין פיו ולבו שוים – הלכך הולכים אחר הלב, אבל אם רצה להוציא פת סתם, אלא שבלבו סבר להגביל את דבריו, להאסר רק מפת חטים – אין הולכים אחר לבו אלא אחר משמעות לשונו.

(וע' בשו"ת שבט הלוי ח"ח קל אודות קבלת תענית כפי הנוסח הרגיל, כשכוונת המקבל היתה רק לחצי היום, שאפשר שמועילה מחשבתו להגביל דיבורו. וע"ע בשו"ת אור לציון יו"ד כג אודות טעות באמירת נוסח המעשר, כשבלבו נתכוון לדבר אחר).

כל נדיב לב ... דהו תרומה וקדשים שני כתובין הבאין כאחד'. יש מן האחרונים שכתבו לחדש [שלא כמשמעות רש"י בקדושין מא: וע' גליוני הש"ס שם], ודייקו זאת מלשון הרמב"ם (מעשה הקרבנות יד, יב), שזה שהקדש חל במחשבה, לא שייתפס ההקדש בדבר, אלא רק לענין חיוב המוטל על האדם לקיים מה שחשב [אלא שבתרומה אי אפשר לומר כן, אך לשיטת רש"י אין המדובר כאן על תרומת דגן אלא על תרומה למשכן] (עפ"י עוגן יום טוב קיז; זכר יצחק נא, ג; צפנת פענח נזירות א, ג; גליוני הש"ס קדושין מא:).

ובשו"ת אחיעזר (ח"ב מט, ה) דעתו לחלוק. ובשו"ת משיב דבר להנצי"ב (ח"ב פ) כתב שאע"פ שחלה קדושה במחשבה, מ"מ אין להקריבו ללא הקדשה בפה.

וכבר נמצא במאירי (כאן ובחגיגה) שאעפ"י שלא נתקדש הדבר לענין חיוב מעילה, מכל מקום מצות עשה עליו לקיימו. אך יש להתפקח אם כוונתו למעט ממעילה כל שלא הוקדש בפה, או שלא חלה קדושה כלל אחפצא, עכ"פ מדאורייתא.

דף כז

לקיים ולא קיים – פטור. דעת בעל המאור (כאן) והר"ן (בנדרים ה.) והריטב"א (בתשובה קעה. וע' תוס' לעיל כד. ד"ה אלא), ששבועה לקיים המצוה אמנם נתמעטה מקרבן משום שאינה ב'לאו' ו'הן', אבל לוקין עליה. ואולם שיטת הרמב"ן (בחדושי ובפירוש התורה מטות) שאין לוקין (וע"ע תוס' ורא"ש וריטב"א נדרים ה.) וכן דייקו מדברי הרמב"ם ה, טז. וכן נקט המאירי לעיקר. ובשפת אמת חגיגה י דייק כן מרש"י ותוס' שם. וכתב בקצות החשן (עג סק"ה) שגם לשיטה זו חלה השבועה ויש איסור לעבור על שבועתו, אלא שנתמעט מעונש מלקות. וע"ע אפיקי ים ח"א לו ובמצוין ביוסף דעת נדרים ה, ובמובא לעיל כה:

אביא נשבע להרע לעצמו ולא הרע, שהרשות בידו. בבבא קמא (צא:) הוכיחו שתנא זה סובר שרשאי אדם לחבל בעצמו. ואולם להלכה קיימא לן שאסור. ודעת המאירי והר"ן שאע"פ שהדבר אסור מן התורה – חלה השבועה, כיון שאינו מפורש בתורה (וע' לעיל כב). ואם נשבע להרע לעצמו – מצווה להשאל להתיר את שבועתו. ואם לא נשאל – אמרו חכמים שאסור לו לעבור על דברי תורה, ויש כח בידם לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה (עפ"י הגר"א יו"ד רלט, ו. והאריך בזה בספר דברי אמת – בענין דברי סופרים דף קו ואילך. וע"ע בשו"ת הרשב"א תרטז. וצ"ע).

(ואף על פי שמ"מ אין זה 'דבר הרשות' ומדוע לא נתמעט מן הכתוב? – יש לומר לפי שכתוב בתורה 'להרע' והרי הרעת עצמו גם כן אסורה ממדרש חכמים, אלא על כרחך לדרוש מה הרעה שאין איסורה מפורש בתורה, אף כל שאין איסורו מפורש. ואמנם התנא שדרש 'מה הרעה רשות' סבר שאין איסור בדבר כאמור (עפ"י חזון איש לקוטים שבועות לדף כד).

ונראה, לאחר שחכמים אסרו עליו לעבור, כדי שלא יחבלו תחבולות כנגד דין תורה – שוב אינו חייב קרבן במה שלא קיים שבועתו, שאנוס הוא. ומכל מקום נקרא 'ישנו בלאו והן', כיון שהשבועה חלה (חזו"א שם).

וכעין זה שיטת כמה ראשונים לענין איסור דרבנן, שאע"פ שאסור לו לעבור, כי חכמים העמידו דבריהם, אעפ"כ חלה השבועה ונחשב 'ישנו בלא והן'. וע' ריטב"א להלן כט. שו"ת הרשב"א ח"א תריד; שו"ת הרא"ש כלל יא וכלל יג; שו"ת מהרלב"ח קג; שו"ת המבי"ט נא-גב. וע' אבני נזר חו"מ כג; אגרות משה יו"ד ח"א קלא.

'ואינו היא הרעת אחרים, אכה את פלוני ואפצע את מוחו'. ואין לומר כשם שהרעת עצמו בביטול אכילה וכדו', כמו כן נשבע שלא לתת לאחרים לאכול [והרי זה דבר הרשות] – שאין זה קרוי 'הרעת אחרים' אלא אי הטבה (כדלהלן בע"ב), שהרי בידם לאכול אף בלעדיו, לא כן כשנשבע שלא לאכול, הרי הוא מרע לעצמו. [ואמנם באופן שהם אכן תלויים בו, שאם לא יתן להם – יינזקו, שוב הרי זה נכלל בהרעת אחרים, והוא פטור. שהרי מצווה ליתן להם ואינו דבר הרשות] (פשוט) ובכלל 'הרעת אחרים' – לאו דוקא הכאה וכדומה, אלא כל הפקעת זכותם של אחרים, המגעת להם על פי הדין (עפ"י שו"ת הריב"ש קנט; שו"ת ר"י מסלוצק ב, עמ' ו). ואולם דבר המותר, כגון לערער עליהם בדין – אינו בכלל זה (מאירי).

'לא סלקא דעתך, דבעינן הטבה דומיא דהרעה והרעה דומיא דהטבה...' כלומר, או הטבה דומיא דהרעה או להפך, שהרי שניהם אי אפשר כי שני הפכים הם. ועתה מפרש והולך התלמוד את שתי האפשרויות.

וכלל הדבר, 'הטבה' היא שבועה בלשון חיובית, ו'הרעה' – שבועה בלשון שלילה. ואם המדובר על דבר מצוה, ונפרש 'הטבה' – לאכול מצוה, נצטרך לפרש 'הרעה' שלא לאכול חמץ – והרי אין זו הרעה? ואם נאמר להפך, 'הרעה' היא הרעה גמורה, שלא לאכול מצוה, הרי גם ה'הטבה' צריכה להיות על אותו אופן – לאכול חמץ, ואם כן הרי היא הרעה ולא הטבה? – אלא ודאי אין מדובר על דבר מצוה אלא על רשות. ולמסקנא נדחה טעם זה, שאין לנו להקיש הרעה להטבה ולא הטבה להרעה. וא"כ היה ניתן להעמיד גם בדבר מצוה, והטבה היא לקיימה, והרעה – לבטלה. אלא שמכך שהוצרכנו לרבות הטבת אחרים מוכח שאין מדובר על דבר מצוה (עפ"י בעל המאור והריטב"א).

הריטב"א הוסיף בהסבר הוכחת הגמרא, שאם היתה חלה השבועה לבטל מצוה, הרי שחלה גם על הרעת אחרים, כי בכך שמבטל המצוה הוא מרע לו ולאחרים, שהרי כל ישראל ערבים זה בזה. וא"כ אין צריך קרא על הטבת אחרים. ויש לדקדק מדוע נצרך לכך, ולא פירש כפשוטו שכל הרעת אחרים ביטול מצוה היא וכיון שחל על ביטול מצוה כמו כן חל על הרעת אחרים. וי"ל דהו"א ששונה הרעת אחרים שאין הדבר ברשותו ובידו בפועל ולכך לא חל וצריך קרא להטבת אחרים, משא"כ ביטול מצוה שבידו לעשות אלא שאסור. ע"ע בפירושו הגמרא בספר תורת חיים.

'זהאי או מיבעי ליה לחלק'. פרש"י שאם היה כתוב להרע ולהטיב הוה אמינא עד שישבע על שתיהן. ובחדושי ר"י בן מגאש גרס תירוץ שכאן אין צריך 'או' לחלק שהרי אי אפשר בשתיהן, שאם הרעה אין הטבה ואם הטבה אין הרעה. ואם נשבע להרע ושוב להטיב או להפך – הרי השניה שבועת שוא.

(ע"ב) 'אפילו תימא ר' יאשיה, וסבר לה כר' עקיבא דדריש רבויי ומיעוטי... אלא אי אמרת בדבר מצוה כתיב, ממאי קא ממעט'. ואם תאמר, לר' יאשיה שאו אינו מיותר, מנין לרבות הטבת אחרים שחייב? (כן הקשה בתורת חיים). – יש לומר שלר' עקיבא התרבה הכל מהריבויים שבכתוב, ולא התמעט אלא דבר אחד, ומסתבר למעט דבר מצוה, אבל כל שאר הדברים ממילא מתרבים.

בדברי הריטב"א להלן (כח): מבואר שמחלוקת ר' יאשיה ור' יונתן שייכת גם בלשון בני אדם, כשנשבע 'שלא אוכל תאנים וענבים' האם משמע שניהם כאחד או כל אחד בנפרד.

ואולם יתכן שדוקא בשבועה כן הוא, שדעתו של הנשבע כפי משמעות הלשון שאומר אילו אותו ביטוי היה כתוב בתורה (וכסברת המשל"מ בענין 'אכילה', שאע"פ שבלשון בני אדם 'אכילה' כל דהו משמע, דעתם של הנשבעים על 'אכילה' של תורה. וכן הרחיב סברא זו בשו"ת אבני נזר בכ"מ), אבל בשאר ענינים נראה שלשון בני אדם אינה תלויה במחלוקת ר' יאשיה ור' יונתן.

'הא תו למה לי? הא קמ"ל חיובא הוא דליכא הא שבועה איכא'. פירוש, השמיענו התנא ממשנה יתירה שזה שאמר 'אינו חייב אלא אחת' בדוקא הוא, חיוב אין אבל שבועה מיהא יש (עפ"י ר"י בן מגאש).

'...שאם נשאל על הראשונה עלתה לו שניה תחתיה'. כבר דנו האחרונים אם דוקא בהתרת חכם כן הוא הדין, לפי שעוקר את הגדר מעיקרו [וכמו שיש לדייק מלשון רש"י כח. רע"א וכן בפירוש הר"י מלוגיל], או גם בהפרת בעל או אב שאינה אלא מכאן ולהבא. וע' ש"ך יו"ד רלח, כו בשם מהר"ם מינץ; הגהות רעק"א שם; שו"ת בית הלוי ח"א מד; שו"ת אור לציון יו"ד ה; חרושים ובאורים.

– אם אמר 'שבועה שלא אוכל' ואח"כ 'שבועה שלא אוכלנה' ונשאל על הראשונה – יש לשמוע מדברי תוס' הרא"ש (להלן כט): שאסור אף בכזית, כי זה שאמר רבא ש'שלא אוכלנה' כולה משמע, זה דוקא כשלא אמר קודם לכן 'שלא אוכל', אלא היה הכרח לפניו ואמר עליה 'שלא אוכלנה', אבל אם אמר קודם לכן 'שלא אוכל' – דעתו ב'שלא אוכלנה' כענין השבועה הראשונה.

דף כח

'איבעית אימא שלא אוכל, מיגו דמהניא ליה שאלה אכזית בתרא, מהניא ליה שאלה נמי אכזית קמא'. ודוקא כשנשאר כזית, אבל פחות מכזית – אין נשאל. ואף על פי שכתבו הראשונים (ע' בריש פרקין) שכשם שבכל איסורי אכילה חצי שיעור אסור מן התורה, כך גם בשבועה, ואם כן מדוע לא יישאל להתיר לו איסורו של חצי-כזית שנשאר –

יש לומר שאיסור זה של חצי שיעור בשבועה – שונה, שהרי מצד עצם חלות השבועה אינו אסור אלא על כזית, אבל פחות הרי לא נשבע עליו, אלא שבכל זאת הדבר אסור משום סברת 'חזי לאצטרופי' לכזית (כדאמרינן ביזמא רפ"ח), ואם כן כל שאין שייך להצטרף לשיעור, כגון כאן שלא נותר אלא פחות מכזית מהככר – מותר לגמרי, ואפילו איסור דרבנן אין בו (עפ"י שו"ת רעק"א קנד, ואחרונים).

ויש מפרשים שכיון שאיסור חצי שיעור אינו מצד האדם הנשבע שהרי לא נשבע לאסור אלא שיעור שלם, אלא שממילא התורה אסרה איסור משהו, הלכך אין שייך באיסור זה דין שאלה (עפ"י תשובת אבני מילואים יד; אבי עזרי (חמישה) שבועות ד, א).

'אי שייך כזית חשיב לאיתשולי עליה, ואי לא – לא חשיב לאיתשולי עליה'. הרמב"ן פירש (וכן הסכים הריטב"א ועוד) שכשאכלה ושייר פחות מכזית, כיון שכבר עבר על שבועתו [אע"פ שלא אכל כולה, – שאין לך אדם שאינו משייר פירוורים מפתו. וכן היא שיטת התוס' ושאר ראשונים. וכן נפסק בשו"ע (יו"ד רלח), ויש חולקים. כן נראה לכאורה מריהטת לשון רש"י, וע' גם במאירי. וכן נקט לעיקר בספר תורת חיים כאן, והביאו הש"ך שם סק"ג] לפיכך אי אפשר להשאל, אבל בששייר כזית שעדיין לא עבר – נשאל.

רצה להאסר רק בפת חטין – אסור בכל פת (ע' ברמב"ן רשב"א ושו"פ. וכן צדד הלח"מ (ב, ד) בדעת הרמב"ם. ובריטב"א משמע [אף בדעת הרמב"ן] שעיקר החילוק הוא אם נשבע בינו ובין עצמו או כדי שישמעו אחרים. ונראה שכן צ"ל ברמב"ם, שהרי משמע מלשונו (ב, יב) שיכול ליתן תנאי בלב על השבועה, ומאידך משמע מדבריו (ג, ג) שרק במקום אונס סומך על דברים שבלבו המגבילים שבועתו – ועל כרחנו לחלק בין נשבע בינו לבין עצמו או נשבע לאחרים). ואין הדבר מוסכם (ע' בית יוסף יו"ד רי; חות יאיר טו).

ד. הקדש או תרומה (כחתום) ושאר ראשונים. וערש"י שפירש על תרומת מלאכת המשכן) חלים בגמירות הלב (נדיב לב; ונחשב לכם תרומתכם. ער"ח תוס' ועוד).

בסוגיא מבואר שאפילו אם היה הדין ששבועה חלה בשגמר בלב, אך אם גמר בלבו להוציא בשפתיו ולא הוציא – לא חלה. ולכאורה י"ל שהוא הדין בהקדש וכיוצא בזה (עפ"י טורי אבן). ויש חולקים.

דף כז

מג. א. מנין שהנשבע לבטל את המצוה ולא ביטל, שפטור?

ב. נשבע לקיים את המצוה ולא קיים – מה דינו?

ג. נשבע להרע לעצמו או לאחרים או להטיב להם, מה דינו?

א. הנשבע לבטל את המצוה ולא ביטל – פטור. למסקנת הסוגיא דרשו מלהרע או להטיב שאין הכתוב מדבר אלא בדבר הרשות – כי אם בדבר מצוה, אין צריך ריבוי (או) להטבת אחרים. ולרבי יאשיה (שאו נצרך לגופו), אמרו שסובר כרבי עקיבא שהתרבה הכל מריבוי הכתוב, והמיעוט שמיעט הכתוב בלהרע או להטיב בא למעט דבר מצוה. הנשבע לבטל את המצוה חייב משום שבועת שוא – ע' להלן כט.

ב. הנשבע לקיים את המצוה ולא קיים – פטור (שלא עשה בה 'לאו' כ'הן' כדדבר הרשות). רבי יהודה בן בתירא מחייב.

א. הלכה כחכמים. ונחלקו הראשונים האם לדבריהם לוקה ופטור רק מקרבן או פטור גם ממלקות (וכ"מ ברמב"ם ה, טז. וע' במאירי כה).

ומכל מקום אין כאן שבועת שוא [שהרי נשבע לזרוז עצמו] (ערמב"ם יא, ג, ה, יא וברדב"ז שם הט"ז).
 ב. נראה לריב"א שדוקא לקיים מצות עשה מחייב רבי יהודה בן בתירא, שנשבעים לקיים המצוות כדי לזרוז – אבל נשבע להמנע מאיסור, מודה שפטור (וכ"כ בתורא"ש [ע"ש. וצ"ע מדבריו בנדרים שנשבע לזרוז עצמו בין בעשה בין בלאוין]. וע"ע רמב"ן כד: ובתורת חיים צדד שהכל לפי הענין; אם נשבע לזרוז עצמו בין בעשה בין בלאו מחייב ריב"ב, ואם לאו – פטור).

ג. נשבע להרע לעצמו – חייב, שהרי הרשות בידו (הגם שאין רשאי לחבל בעצמו, אין זה איסור מפורש בתורה הלכך חלה השבועה עליו. ראשונים).

להרע לאחרים, כגון שיכה את פלוני (או יקללנו או יגזול ממנו או ימסרנו ביד אנס. רמב"ם ה, טז) – פטור משום שבועת ביטוי.

נראה שחייב משום שבועת שוא (רמב"ם ה, טז).
נשבע שיטיב לאחרים – חייב (או לרבות), אעפ"י שאינו בהרעה.

מד. א. 'שבועה שלא אוכל ככר זו, שבועה שלא אוכלנה' ואכלה – כמה חייב, ומה הדין כשנשאל על הראשונה?
ב. 'שבועה שלא אוכלנה, שבועה שלא אוכל ככר זו' ואכלה – מה דינו?

א. הנשבע וחזר ונשבע – אינו חייב אלא אחת, שאין שבועה חלה על שבועה. ואם נשאל על הראשונה, אמר רבא שמצאה לה השניה רווח לחול וחייב עליה.

א. אמנם דחו את הראיה שהביאו לו, אך הרמב"ם ועוד ראשונים כתבו שהלכה כרבא. ויש אומרים שהרי"ף לא פסק כן להלכה.

ב. יש אומרים שחייב מלקות על השניה משום שבועת שוא, ואפילו נשאל אחר כך על הראשונה (עריטב"א נדרים יח; וע' אפיקי ים לו, ב שנתרבה ט"ס בריטב"א וצ"ל שאם נשאל על הראשונה אינו לוקה על השניה משום שוא. אך בריב"ש (סוסי" תנג) מביא דברי הריטב"א כפי שהם לפנינו).

ויש אומרים שאין השניה שוא [אף אם לא נשאל על הראשונה] כיון שלחוק הדבר נשבע (עפ"י ר"י בן מגאש; מאירי. וכן נקט הריטב"א כאן. וצ"ע מדבריו בנדרים). ויש מי שצדד שאם עבר על השבועה – לוקה על השניה משום שוא (כ"כ המאירי. והביא שיש חולקים).

ג. נראה שיכול להישאל בתחילה גם על השניה והשלישית, שהרי הן שבועות שחלו (עפ"י רדב"ז וי"ז). וכן משמעות דברי הרמב"ם. ואילו המאירי תמה על כך ונקט שאי אפשר להישאל על השניה קודם שנשאל על הראשונה, לפי שאין מתירים הנדר והשבועה שעדיין לא חלו.

ד. נחלקו הדעות אם לאחר שאכל הראשונה (כולה או מקצתה) ונשאל עליה, חלה השניה למפרע על החלק שאכל, אם לאו. ולפי הצד האחרון יצא שאם אכל מקצת ונשאל על הראשונה, מותר לו לאכול השאר כיון שהשבועה השניה לא חלה על מה שאכל וא"כ מעתה אין כאן אלא מקצתה והלא אינו אסור במקצת מצד השבועה השניה (עריטב"א).

ה. יש לחקור אם חלות שתי שבועות בבת אחת [כמו שני איסורים], כגון שאוסר על עצמו דבר מסוים 'בשתי שבועות'. ויש לדקדק קצת מדברי הרדב"ז (ד, יג) שיש מקום בסברא שילקה שתיים. וצ"ע.

ב. אמר 'שבועה שלא אוכלנה לככר זו; שבועה שלא אוכל ככר זו' – אם אכל את כל הככר חייב שתיים, כיון שחלה השניה על מקצת מן הככר, כי משמע 'שלא אוכל' ממנה אף מקצת, ואילו בראשונה לא נאסר אלא באכילת כולה. (הלכך אם אכל כזית – חייב אחת).

א. יש מקום לדקדק מלשון רש"י ורמב"ם (ד, י) שחויב השניה חל רק כלפי מקצתה ולא על כולה מפני שכולה נאסרה בראשונה ואין שבועה חלה על שבועה [ואין זה 'כולל' – כי לא כלל עמה דבר אחר]. ונפ"מ כשאינו חייב אלא על כזית אחרון, כגון שלא היה שב מידיעתו עד אז.

ב. נשבע 'שלא אוכלנה' או 'שלא אוכל כולה' ואכל הכל חוץ מכלשהו – כתב הרמב"ן (עפ"י הירושלמי) שחייב, מלבד לדעת רבי עקיבא שמחשיב אכילת כלשהו בשבועה כ'אכילה'. וכן נקטו התוס', הרא"ה הרשב"א והריטב"א. וכן כתב בתורא"ש מטעם שודאי כך דעתו היתה לאסור, שהרי אין לך אדם שלא יהיו נושרים ממנו פירורים.

ובר"י בן מגאש נראה שאינו חייב עד שיאכל כולה. וע' גם במאירי. וכן נ"ל מסתימת דברי רש"י שריהטת הסוגיא להישאר בהנחת המקשה שאם השאיר כלשהו לא עבר על שבועתו. אך מסתבר שפירושים המשתתירים כרגיל שאני. וכן נקט בתורת חיים).

- ג. אין חילוק אם הככר לפניו ואמר 'שלא אוכלנה' / שלא אוכל', או אם נשבע כן על ככר סתם (עפ"י רמב"ן ושר"ר). ולדעת הרמב"ם (ד, ט) 'שבעה שלא אוכל אותה' הרי זה כ'שלא אוכל'. והראב"ד חולק.
- ואם אמר 'שלא אוכל ככר אחת', הואיל וירד למנין, לא נתכוין לאסור אלא ככר שלמה (עפ"י ריטב"א כה:).
- ובמאירי (כט): משמע שהמשמעות משתנית לפי הענין, ומה שאמרו שכוונתו לאסור מקצתה, מדובר כגון שמפצירים בו לאכול והוא מסרב, שמסתבר שאף על מקצת נשבע, אבל יש אופנים שדעתו על כולה בלבד. יעו"ש.
- ד. הנשבע 'שאוכל ככר זו', יש אומרים שפטר עצמו באכילת כזית, ואין כן דעת הרא"ה. ונראה לעיקר שאם אין כולה לפניו כגון שאבדה מקצתה – צריך לאכול את הנשאר ממנה [וכן בנשבע על אכילת עשר ואבדו מקצתן – חייב באכילת השאר. ריטב"א כה:], ואם אמר 'שאוכלנה' אינו צריך אלא כשהיא בשלמותה. [כיוצא בזה, הנשבע לפרוע לחברו סך מסוים ואינו יכול לפרוע אלא מקצת – חייב לפרוע מה שיכול. ואולם הנשבע לילך במקום מסוים, שאם אינו יכול להגיע שם, אין לו לילך למקום שיכול, שהרי אין שום הנאה באתו מקצת] (עפ"י ריטב"א ור"ן. וערמב"ן; תוס' להלן כט: ועוד. וע"ע רדב"ז הל' שבועות ד, י לענין 'שלא אוכלנה' ואכל חברו מקצתה, שמסתבר שאינו אסור בהשלמתה).

דפים כז – כח

מה. הנשבע שלא יאכל ככר מסוימת ואכל את כולה או אכל מקצתה – האם יכול להשאל עליה? והאם ניתן להשאל על נזירות שכבר נסתיימה?

הנשבע על הככר ועבר על שבועתו וקיבל את ענשו – אין נשאלין עליה לכל הדעות. אכל את כל הככר אבל עדיין לא הקריב קרבן או לא לקה [והסיקו שאפילו כפתוהו על העמוד, ולא ברח] – לדברי אמימר ניתן להשאל עליה. ולדברי רבא אין להשאל על השבועה אלא אם נשאר כזית ממנה שלא אכלו.

ופירשו דברי רבא בשני אופנים: או שנשבע 'שלא אוכל' – שנאסר באכילת כל כזית וכזית, ומתוך שמועילה לו שאלתו על כזית הנשאר להתירו לו, מועילה גם על מה שאכל להיפטר עליו. אפשרות נוספת פירשו שנשבע שלא יאכל כולה ('שלא יאכלנה') ורק אם יש כזית, (ועדין לא עבר על שבועתו) יכול להשאל, אבל פחות – אינו חשוב להשאל עליו.

א. הלכה כאמימר שאפילו אכלה כולה – נשאל עליה כל שהוא מחוסר קרבן או מלקות. ואפילו כפתוהו ללקות [שהרי אמרו 'ולא היא' – הרי שהסיקו בדין זה שלא כאמימר. ריטב"א] (רי"ף; רמב"ם ו, יח ועוד).

ב. אם לא קיבל עונש, אבל אין נפקותא מעשית אם יישאל אם לאו – משמע מדברי הרא"ש שנשאל, שכתב שאם לא התרו בו – נשאל עליה כיון שיש כאן עונש מלקות בעצם, גם אם לא בפועל. ויש חולקים (מאירי. וכן צדדו כמה אחרונים).

בנזירות, לאחר שנגמר הענין לגמרי ושוב אין נפקותא בשאלה – אי אפשר להישאל. [ולרבא, אף אם לא נגמר הענין לגמרי, כל שנגמרה הנזירות עצמה עם דברים המעכבים בה כגון קרבן, או תגלחת למ"ד תגלחת מעכבת – אי אפשר להשאל].